OPETUSMINISTERIÖ
11 03 2010
a d N:o 88 040 2008

Kotimaisten kielten tutkimuskeskus
Viittomakielen lautakunta

5.3.2010

Opetusministeriö
Meritullinkatu 10, Helsinki
PL 29
00023 VALTIONEUVOSTO

LAUSUNTO KOTUS-TYÖRYHMÄN MUISTIOSTA

Viittomakielen lautakunta ei ole saanut lausuntopyyntöä koskien Kotus-työryhmän muistiota *Kotimaisten kielten tutkimuskeskuksen tehtävät – Opetusministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2010:1*. Katsomme kuitenkin aiheelliseksi kunnioittaen lausua seuraavaa.

Keskitymme lausunnossamme niihin muistiossa esitettyihin ehdotuksiin, jotka koskevat suomalaista ja suomenruotsalaista viittomakieltä (sivuilla 27–31).

Viittomakielen lautakunnan toiminta

Olemme tyytyväisiä esitykseen, jonka mukaan viittomakielen lautakunta tulevaisuudessakin toimii Kotuksen yhteydessä. Viittomakielen eri toimijoiden keskuudessa Kotus on osoittautunut avointa keskustelua edistäväksi instituutioksi, jonka status valtion laitoksena on kielenhuollon toiminnalle tärkeä. Pidämme tärkeänä myös sitä, että kaikki kielilautakunnat ovat saman valtiollisen instituution alaisuudessa.

Olemme kuitenkin huolissamme, kuinka viittomakielen lautakunnan muita kielilautakuntia selvästi enemmän työtä vaativat sihteerin työt jatkossa järjestetään. Neljän kokouksen järjestäminen pöytäkirjan laatimisineen vie sihteeriltä nyt vähintään kahden kuukauden työajan. Tämän lisäksi kustakin pöytäkirjasta laaditaan videomuotoinen pöytäkirja suomalaisella viittomakielellä.

Kotustyöryhmän esityksen mukaan Kotuksesta siirrettävä viittomakielen tutkija tekisi uudessa työpaikassaankin kielenhuoltoa. Viitataanko tällä mahdollisesti viittomakielen lautakunnan sihteerin töihin?

Kotus-työryhmän esityksessä sanotaan, että Kotus toimii jatkossakin kielen asiantuntijana

sekä kielilainsäädännön laadinnassa että kielenhuollon tehtävissä (s. 28, kohta 1 d). Kotukseen ei jää kuitenkaan yhtään työntekijää, jonka osaamisalaan suomalainen tai suomenruotsalainen viittomakieli kuuluisivat. Millaisin toimin Kotus siis aikoo hankkia viittomakieliämme koskevan asiantuntijuutensa ja ylläpitää sitä?

Viittomakielen tutkija

Kotus-työryhmän esityksessä viittomakielen tutkimus resursseineen (= yksi tutkija) esitetään siirrettäväksi Jyväskylän yliopiston Viittomakielen keskukseen. Ehdotamme, että selvitetään myös mahdollisuutta sijoittaa tämä resurssi Helsingin yliopistoon, mahdollisesti Nykykielten laitokselle tai Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitokselle. Lisäksi ehdotamme, että tutkijan työhuone olisi jatkossakin Kuurojen Liiton tiloissa.

Perustelut ehdotuksillemme ovat seuraavat:

- Jyväskylän Viittomakielen keskus on ilmoittanut, ettei se ole halukas ottamaan vastaan työntekijää, joka tekisi sanakirja- ja kielenhuoltotyötä – keskus haluaa itse määritellä vastaanottamansa tutkijan työnkuvan. Kotuksen tutkija on tehnyt viittomakielen sanakirjatyötä lähes 20 vuotta ja hän on nykyään Viittomakielen verkkosanakirjaportaali Suvin (http://suvi.viittomat.net/) ja sen sanakirjojen päätoimittaja. Tätä osaamista on vaikea korvata. Lisäksi Kuurojen Liitolla, joka on Suvin toimituksen ja ylläpidon toinen osapuoli, ei ole itsellään resursseja palkata päätoimittajaa. Kotuksen tutkijan lähtö seisauttaisi sanakirjojen toimituksen ja portaalin ylläpidon ja kehittämisen.
- Kotuksella ja Kuurojen Liitolla on ollut yhteistyösopimus vuodesta 1989 lähtien, josta molemmat osapuolet ovat selvästi hyötyneet. Kuurojen Liitto on Helsingissä sijaitsevissa tiloissaan tarjonnut tutkijalle viittomakielisen työyhteisön, kieliaineiston tuottamiseen tarvittavan välineistön ja äidinkielisten asiantuntemuksen sekä etujärjestön taitotiedon. Kotus on puolestaan tarjonnut liitolle viittomakieleen, kielitieteeseen, kielenhuoltoon ja leksikografiaan liittyvää osaamistaan.
- Jyväskylän yliopiston ohella Helsingin yliopistolla on pitkät perinteet viittomakielen tutkimuksessa (Rissanen 1985; Pimiä & Rissanen 1987; Takkinen 1988; Stolt 1999; Hoyer 2000; Jantunen 2001; Rainò 2004; Mikkola 2004; Savolainen 2006; Hoyer tulossa)
- Kotuksen tehtäviin kuuluu suomalaisen ja suomenruotsalaisen viittomakielen tutkimus ja huolto. Jyväskylän yliopisto sen sijaan on ainakin tähän asti rajannut toimintansa suomalaiseen viittomakieleen liittyvään opetukseen ja tutkimukseen. Helsingin yliopiston Pohjoismaisten kielten ja pohjoismaisen kirjallisuuden laitos Nordica (nykyään osana Suomen kielen, suomalais-ugrilaisten ja pohjoismaisten kielten ja kirjallisuuksien laitosta) on panostanut merkittävästi suomenruotsalaisen viittomakielen tunnetuksi tekemiseen. Se on mm. järjestänyt kaksi viittomakielipäivää ja yhdessä Kuurojen Liiton kanssa viittomakieliseminaarin sekä perustanut Teckenspråksstudier-julkaisusarjan (Östman 2005; Hoyer & Londen & Östman 2006; Östman & Londen, tulossa).

Kotusta koskevan lain ja asetuksen muuttaminen

Kotusta koskevaa lakia ja asetusta aiotaan käsittääksemme muuttaa siten, ettei Kotuksella ole enää velvollisuutta tutkia viittomakieltä. Opetusministeriön Jyväskylän yliopistolle osoittama viittomakielen opetuksen ja tutkimuksen erityistehtävä ei ole samanarvoinen velvoite lain myötä tulevan velvoitteen kanssa. Kotusta koskevien säädösten muuttamisen yhteydessä tuleekin huolehtia siitä, että velvoite tutkia viittomakieltä osoitetaan jollekin toiselle taholle.

Lopuksi

Suomalaisen ja suomenruotsalaisen viittomakielen kielitieteellisen tutkimuksen resurssit ovat hyvin pienet eikä alalla ole yhtään toimijaa, joka koordinoisi tutkimusta. Toinen suuri ongelma on perustutkimuksen puute. Olemme toivoneet Jyväskylän Viittomakielen keskuksen korjaavan tätä tilannetta, mutta valitettavasti meillä on alustavaa tietoa siitä, että Viittomakielen keskus linjaisi toimintaansa enemmänkin soveltavan kuin perustutkimuksen suuntaan. Jos näin tulee käymään, Viittomakielen keskuksen rinnalle on lisäksi luotava jokin toinen akateeminen tutkijayhteisö – esimerkiksi edellä mainittujen Helsingin yliopiston laitosten alaisuuteen – joka keskittyisi nimenomaan viittomakieltemme perustutkimukseen.

Kotuksen viittomakielen tutkijan siirrossa ei saisi käydä niin, että lisätään tutkijan toimenkuvan hallinnollista osuutta itse sisältötyön kustannuksella. Tähänhän käytännössä päädyttäisiin tilanteessa, jossa yksi taho (yliopisto) toimii työnantajana, toinen (Kuurojen Liitto) tarjoaa työyhteisön ja myös kolmannelle taholle (Kotukselle) tehdään säännöllisesti työsuorituksia.

Viittomakieltemme tutkimuksen parissa toimivien tahojen toimintaedellytyksissä on tällä hetkellä monia epävarmuustekijöitä. Toivommekin, että Kotuksen tutkijan siirron toteuttamisen erilaisista vaihtoehdoista – myös tutkijan jäämisestä Kotuksen työntekijäksi – voitaisiin vielä rauhassa keskustella foorumilla, jossa olisivat kattavasti mukana eri osapuolet, niin tutkijayhteisöstä, yliopistoista kuin kielen käyttäjienkin puolelta.

Viittomakielen lautakunta

Kaisa Alanne
puheenjohtaja

Leena Savolainen
sihteeri

Lähteet:

HOYER, KARIN (tulossa). Viittomakielten sanakirjatyö, viittomakielten standardointi ja kielen suunnittelu. Väitöskirja, Nykykielten laitos, yleinen kielitiede, Helsingin yliopisto.

HOYER, KARIN 2000. *Variation i teckenspråk – En studie av släktskapsterminologi I teckenspråket hos finlandssvenska döva*. Publikation L4/2000. Helsingfors: Finlands Dövas Förbund rf.

HOYER, KARIN & KARIN KRONLUND-SAARIKOSKI (toim.) 2002: Se vårt språk! Finlandssvenskt teckenspråk. 38 ordboksartiklar = Näe kielemme! Suomenruotsalainen viittomakieli. 38 sanakirja-artikkelia. Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 21. Kotimaisten kielten tutkimuskeskusken julkaisuja 122. Kirja ja video.

HOYER, KARIN & MONICA LONDEN & JAN-OLA ÖSTMAN (toim.) 2006. Teckenspråk: Sociala och historiska perspektiv. *Nordica Helsingiensia 6 / Teckenspråksstudier 2*. Nordica, Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur, Helsingfors universitet.

JANTUNEN, TOMMI 2001. *Suomalaisen viittomakielen synnystä, vakiintumisesta ja kuvaamisen periaatteista*. Kuurojen Liitto ry:n julkaisusarja L 1/2001. (pro gradu -tutkielma, yleinen kielitiede, Helsingin yliopisto)

MIKKOLA, AILA 2004. *Kerta kiellon päälle. Suomalaisen viittomakielen negaatio*. Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja. (pro gradu -tutkielma, Helsingin yliopisto, Suomen kielen laitos)

PIMIÄ [= RAINÒ], PÄIVI & TERHI RISSANEN 1987: *Kolme kirjoitusta viittomakielestä*. Publications No. 17. Helsinki: University of Helsinki, Department of General Linguistics.

RAINÒ, PÄIVI 2004. *Henkilöviittomien synty ja kehitys suomalaisessa viittomakieliyhteisössä*. Deaf Studies in Finland 2. Kuurojen Liitto: Helsinki. (väitöskirja, yleinen kielitiede, Helsingin yliopisto)

RISSANEN, TERHI 1985: *Viittomakielen perusrakenne*. Publications No. 12. Helsinki: University of Helsinki, Department of General Linguistics.

SAVOLAINEN, LEENA 2006. *Viittomakielten kirjoitusjärjestelmien teoria ja käytäntö*. Julkaisematon pro gradu -tutkielma, yleinen kielitiede, Helsingin yliopisto.

STOLT, SUVI 1999. *Bilingualism and deafness. An analysis of the semantic structures of comic strips told in Finnish Sign Language and in written Finnish*. Julkaisematon logopedian lisensiaatin tutkimus, Fonetiikan laitos, Helsingin yliopisto.

TAKKINEN, RITVA 1988. *Kereemipoikkeavuudet kuuron lapsen viittomakielessä 2 v 3 kk - 3 v 4 kk iässä : tapaustutkimus*. Julkaisematon pro gradu -tutkielma, Fonetiikan laitos, Helsingin yliopisto.

ÖSTMAN, JAN-OLA (toim.) 2005. FinSSL – Finlandssvenskt teckenspråk. Nordica, Institutionen för nordiska språk och nordisk litteratur, Helsingfors universitet. *Nordica Helsingiensia 4 / Teckenspråksstudier 1*.